

1.8.2022

Kunnan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuonna 2022

PERUSTIEDOT

Kunta: Iin kunta

Kunnan yhteys henkilön tiedot

- Nimi: Marjukka Manninen
- Sähköpostiosoite: marjukka.manninen@ii.fi
- Puhelinnumero: 050 39 000 66

HAKEMUS

A. Haettava summa, €: 2.000.000 €

B. Vuoden 2021 harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen käyttötarkoitus, mikäli kunta on saanut harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuonna 2021:

Iin kunta ei ole saanut vuonna 2021 harkinnanvaraista valtionosuutta.

C. Kunnan yksilöidyt talousvaikeudet, joihin haetaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta sekä perustelut, jotka osoittavat em. vaikeudet poikkeuksellisiksi tai tilapäisiksi. Lisäksi yksilöitynä talousvaikutusten ajankohta ja euromääräinen vaikutus kunnan talouteen.

1. Oulunkaaren kuntayhtymän tuottamat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut

Oulunkaaren kuntayhtymän tuottamat sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut eivät ole pysyneet suunnitellussa talousarviossa kolmantena vuotena peräjälkeen. Vuoden 2020 ylitys talousarvioon nähden oli **2,267 milj.€**. Vuonna 2021 oli talousarvio 33.594 milj.euroa tilinpäätöksessä lopulliset menot olivat 35.742 milj.euroa eli ylitystä talousarvioon nähden **2.148**

milj.euroa. Kuluvan vuoden talousarvio on 35.587 milj.euroa. Tilinpäätösennusteen arvio ylitykseksi on **2.5 milj. euroa.** Ennustettu alijäämä johtuu perhepalveluiden, erikoissairaanhoidon ja vanhuspalveluiden ylityksistä. Ylitykset ja kustannuskehityksen suunta on poikkeuksellinen ja kokonaisuuteen nähden erittäin merkittävä ja ennakoimaton.

Perhepalveluiden ylitys selittyy seuraavilla perusteilla:

Perhepalveluissa palveluiden myöntäminen perustuu lakisääteiseen palvelutarpeen arviointiin. Tuen piiriin kuuluvien sosiaalihuoltolain mukaisten asiakkaiden kuin lastensuojelulain mukaisten asiakkaiden määrä on kasvanut ja heillä palveluntarve on suuri. Perheet tarvitsevat intensiivistä työskentelyä, mihin oma palvelutuotanto ei ole pystynyt yksin vastaamaan, joten on jouduttu turvaamaan tuen tarpeisiin vaadittavat palvelut käyttämällä lisäksi ostopalveluja. Lastensuojelun kasvaneet asiakkaiden tuen tarpeet näkyvät ammatillisen tuen tarpeen kasvuna lisäksi ammatillisissa perhekodeissa ja laitoshoidossa. Lastensuojelun sijoitusten määrä on kasvanut. Syitä edellä mainittuihin tilanteisiin on monia. Koronapandemian, taloudellisten tekijöiden ja kuormittuneisuuden vaikutukset näkyvät niin toiminnassa kuin tilastoissakin. Lastensuojelulain mukaiset sijoitukset vaikuttavat merkittävästi niin perhepalveluiden, varhaiskasvatuspalveluiden, opetuspalveluiden kuin oppilashuollonkin kustannuksiin. Myös perhepalveluihin sisältyvä kehitysvammaisten palveluasumisen kustannukset ovat nousseet huomattavasti.

Kunta on terästännyt sekä seurantaa että yhteistyötä Oulunkaaren hyvinvointikuntayhtymän kanssa, jotta kasvaviin kuluihin voitaisiin vaikuttaa mahdollisimman tehokkaasti. Olemme myös monin tavoin pyrkineet saamaan painopistettä siirrettyä korjaavista toimista ennaltaehkäiseviin mm muodostamalla toimintamalleja ja pienryhmiä sekä tukitoimia, joilla pystymme tarjoamaan koulupolun mahdollisimman kattavasti kaikille omassa kunnassa. Nämä toimenpiteet ovat luonnollisesti alkuvaiheessa aiheuttaneet merkittäviä kustannuksia ja hyödyt/säästöt tulevat vasta pidemmällä aikajänteellä.

Ylityksiä on syntynyt myös palveluasumisen puolella. Työvoiman rekrytointiongelmat ja koronan aiheuttamat tilanteet ovat johtaneet tilanteisiin, joissa asiakkaat eivät ole olleet optimaalisessa hoitopaikassa ja paikkoja on jopa jouduttu karsimaan. Lisäksi yksityiset palveluntuottajat ovat nostaneet hintojaan merkittävästi. Tulevan hyvinvointialueen muodostuminen aiheuttaa merkittävän kiinteistöriskin, koska vuokra-asetus ei kohtelee kuntayhtymäkuntia samalla tavalla kuin kuntia, joilla sote on omana toimintana. Riskin vuoksi kunta neuvottelee parhaillaan myös muiden palveluntuottajien kanssa riskin minimoimiseksi.

2. Kiinteistöverotulot

Lin kunnassa on kaavoitettuna kaikkiaan 224 tuulivoimalaa. Kiinteistöverotulojen kannalta on merkityksellistä Yli-Olhavan ja Ollinkorven tuulivoimapuistot, joihin on kaavoitettuna yhteensä 60 tuulimyllyä. Rakentaminen on pysähdyksissä kaavoista tehtyjen valitusten takia. Tästä johtuen kiinteistöverotuloja jää kunnalta saamatta näistä myllyistä 1,7 miljoonaa euroa vuodessa.

Lisäksi kaavoituksen alaisena on 6 voimalaa Kovasinkankaalle.

3. Laaja palveluverkko:

Lin kunnan palveluverkon muodostumiseen on vaikuttanut ensin lin ja Kuivaniemen kunnan kuntaliitos vuonna 1.1.2007 ja Oulun kanssa tehty Jakkukylän osakuntaliitos vuonna 1.1.2018. Näillä lähtökodilla kunnan palveluverkko on liian laaja kunnan kantokykyyn nähden. Kunta on maantieteellisesti laaja, eikä palveluverkkoa voida täysin sopeuttaa palveluiden piirissä olevien määrän kannalta optimaalisesti. Kunta on tehnyt määrätietoista kouluverkon optimointityötä osana talouden tasapainottamisohjelmaa. Sen johdosta on luotu periaatteita kouluverkolle. Näiden johdosta kuluvana syksynä sulkeutuu yksi koulu. Palveluverkkotyötä kaikkienensa tehdään määrätietoisesti, mutta kunnan rakenne ja tietysti myös ajallinen ulottuvuus vaikuttavat laajuuteen.

Asukasluvun kasvu on myös aiheuttanut paineita palvelujen järjestämiseen. Työllisyyden paranemisen myötä varhaiskasvatuksen tarve on lisääntynyt. Varhaiskasvatuksen asiakasmäärän kasvamisen vuoksi myös palvelukapasiteettia on jouduttu kasvattamaan. Vuosina 2020 ja 2021 toteutetun Touhula Leikit Oy:n varhaiskasvatuksen yrityssaneerauksen vaikutuksesta kunta on joutunut ottamaan omaksi toiminnaksi kaksi päiväkotia, joiden toiminta hoidettiin aikaisemmin yksityisen palveluntuottajan toimesta. Loputkin yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajat lopettivat toimintansa lissä vuoden 2021 aikana ja kunta on järjestänyt varhaiskasvatusta lissä kaikille varhaiskasvatusta tarvitseville. Vuoden 2021 toimintakauden alkaessa varhaiskasvatuksen piirissä kunnan päiväkodeissa oli 369 lasta. Vuoden 2022 maaliskuussa lapsia oli 486 eli kasvua oli yli sadan lapsen verran. Tähän varhaiskasvatuksen asiakkaiden nousuun on vaikuttanut myös kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu, johon lin kunta on valittu kokeilukunnaksi. Monet huoltajat eivät halua vaihtaa esikouluajaksi lapsen varhaiskasvatuspaikkaa, ja siksi ovat valinneet jo pienelle lapselle kunnallisen varhaiskasvatuspaikan. Kokeiluun ministeriön päätöksen mukaisesti ei tullut mukaan yksityistä varhaiskasvatusta. Yksityisen varhaiskasvatuksen toimesta ei myöskään kaksivuotista esiopetusta ole järjestetty lissä viime vuosina. Syynä tähän on se, ettei yksityisellä puolella ole saatu rekrytoitua pätevää henkilöstöä eikä esiopetukseen hakijoitakaan ole ollut riittävästi. Tämä on myös osaltaan vaikuttanut asiakasmäärän lisääntymiseen kunnallisessa varhaiskasvatuksessa.

Lisäkustannuksia yksityisen varhaiskasvatuksen vähentymisestä vuonna 2021 tuli lin kunnalle yhteensä noin 600 000 euroa. Lin kunta joutui perustamaan vuoden 2021 puolella kaksi erillistä päiväkotia vuokrakiinteistöihin, kun asiakkaat siirtyivät yksityiseltä puolelta kunnan tuottamiin varhaiskasvatuspalveluihin. Sama kehitys on jatkunut myös vuonna 2022, jolloin piti perustaa kaksi uutta yksikköä lisää. Uudet yksiköt ovat kustannuksiltaan korkeita (henkilöstörakenne raskas, tukipalvelut kalliita). Vuoden 2022 kuuden ensimmäisen kuukauden aikana ennakoimattomat muutokset ovat aiheuttaneet vielä noin 280 000 euron lisäkustannukset.

Lin kunta on valikoitunut kaksivuotisen esiopetuksen kokeilukunnaksi. Tästä aiheutuu kunnalle huomattavia lisäkustannuksia. Näitä kokeilupäätöksen mukaisesti huomioidaan

valtionosuuksissa. Kokeilun järjestämisen seurauksena kokonaisasiakasmäärä on kasvanut ja aiheuttanut sekä välittömiä että välillisiä kuluja (esimerkiksi henkilöstön lisääminen, tilojen lisääminen, kuljetukset, tukipalvelut). Uusien ryhmien ja yksiköiden perustamiseen liittyviä kustannuksia ei valtionosuus juurikaan huomioi.

4. Kunnan kiinteistökanta

Kunnan rakennuskanta on osittain käyttöikänsä päässä. Kunnalla on korjausvelkaa arvioituna useita miljoonia euroja. Esim. lin kunnanvirasto ja Nättepori (kirjasto ja kulttuurirakennus) ovat sisäilmaongelmaisia ja vain osittain kunnan palvelutuotannon käytössä. Isojen osittain tyhjillään olevien rakennusten kustannukset ovat käyttöön nähden kohtuuttoman suuria. Kulut näistä kahdesta rakennuksesta on vuosittain 140.000 euroa. Samoin korjaustarpeita on Valtarin koulurakennuksessa, joka on suurin yläkoulu koko kunnassa.

Rakennuskannan huono kunto vaikeuttaa myös yritysten sijoittumista kuntaan, kun kunnalla ja kunnan tytäryhtiöllä ei ole mahdollisuutta tarjota tuleville yrityksille toimitiloja.

D. Kunnan omat toimenpiteet poikkeuksellisen tai tilapäisen taloudellisen tilan korjaamiseksi (esim.: veroprosentti, taksat, lainoitus tai menosäästöt):

1. Jo toteutetut toimenpiteet

lin Kunnanvaltuuston kokouksessaan 29.4.2019 § 37 päättämä talouden tasapainotusohjelma sekä päätös tasapainotusohjelman jatkamisesta vuoden 2020 talousarvion laadinnassa. Talouden tasapainottaminen jatkui lin kunnanhallituksen päätöksellä 1.6.2020 § 154 koko henkilöstöä koskevan yt-menettelyn käynnistämisestä. Säästötavoite vuosille 2020-2021 oli 700 000 euroa, josta vuodelle 2020 tavoitellaan 300 000 euron säästöä. Säästöt jäivät kuitenkin tavoiteltua pienemmäksi koronan takia. Säästöt olivat noin 100.000 euroa.

lin kunnanhallitus päätti tarkan taloudenpidon määräyksistä 22.6.2020 § 182.

Sosiaali- ja terveystalouden sopeuttamiseksi Oulunkaaren kuntayhtymän yhtymähallituksen päätökset 28.8.2019 § 74, 25.9.2019 § 91, 27.11.2019 § 114 ja 26.2.2020 § 22 talouden tasapainotustyöryhmän nimeämisestä ja talouden tasapainottamisesta. Kevään 2022 aikana tehty strategia on hyvin linjassa ja tukee tasapainoisen talouden rakentumista pitkällä aikajänteellä. Toimenpiteet ovat konkreettisia, mutta niiden vaikutuksen aikajänne on pitkä. Lisäksi useat taloutta tasapainottavat toimenpiteet vaativat myös ensin eritasoista panostusta, jonka vuoksi lähivuosien taloustilanne on todella kriittinen.

Oulunkaaren yhtymähallituksen on päättänyt 17.6.2020 § 61 henkilöstöä koskevan yhteistoimintamenettelyn aloittaminen talouden tasapainottamiseksi.

Kunnanhallitus päätti 8.2.2021 § 34 perustaa taloustyöryhmän. Työryhmän tehtävänä on ollut löytää uusia tuloja ja säästöjä sekä uusia toimintamalleja, että kunta pystyy jatkossakin toimimaan elinvoimaisena ja hyvinvoinnin kehittäjänä omalla alueella.

lin kunta valitsi tasapainottamisohjelman ulkopuoliseksi arvioijaksi FCG Consulting Group Oy:n. FCG:n edustajina työssä ovat olleet mukana Eero Laesterä ja Aki Viitasaari.

lin kunnanhallitus 29.6.2021 § 212, FCG Oy:n edustajat ja taloustyöryhmä jätti raportin talouden tervehdyttämisestä. lin kunnanvaltuusto 16.8.2021 § 165, raportti on esitelty talousseminaarissa 28.6.2021 ja loppuraportti päätettiin ottaa vuoden 2022 talousarvion ja vuosien 2023-2024 taloussuunnitelmakauden suunnittelun perustaksi. Tilinpäätöksessä 2021 laskettiin säästötoimenpiteillä säästöjä saadun yhteensä

Talouden tervehdyttäminen aloitettiin palveluverkkotarkastelulla. Toimenpiteinä lakkautettiin kirjastoauto ja pääkirjastoon asennettiin omatoimikirjastolaitteet. Näillä toimenpiteillä li-instituutti säästi 145.000 euroa. Lisäksi Olhavan koulu lakkautettiin. Olhavan koulun lakkauttamisen vaikutus alkaa näkyä talouteen vasta 1.8.2022 alkaen.

Kiinteistömenojen pienentämiseksi lin kunta on laittanut myyntiin kaikki käyttämättömät kiinteistöt. Osa tarpeettomista kiinteistöistä on saatu myytyä ja käytössä olevien kiinteistöjen käyttöä tehostetaan. Lisäksi lin kunta on pienentänyt kiinteistöjen energian kulutusta esimerkiksi asentamalla aurinkopaneeleita ja muutamalla lämmitysjärjestelmiä maalämpöön tai muihin edullisempiin lämmitysmuotoihin. Yhteenlaskettu säästö arvioidaan olevan kaikkiaan 1,2 milj. euroa.

lin kunta on kaavoittanut tuulivoimapuistoja. Ollinkorven tuulivoimapuiston suunnittelu on aloitettu vuonna 2020. Kaavasta on valitettu, joten rakentaminen on viivästynyt. Yli-Olhavan tuulivoimahanke on myös pysähdyksissä valitusten takia. Valmistuvista tuulivoimaloista saatavat kiinteistöverotulot nousevat arviolta 1,7 milj.euroa.

Talouden sopeuttamisohjelmassa on sovittu, että taksoja ja maksuja korotetaan vuoden 2022 talousarvioon noin 10 % niiden maksujen osalta, joiden määrää ei ole lainsäädännöllä rajoitettu. Maksuja on korotettu sopimuksen mukaisesti mutta euromääräinen vaikutus talouteen on noin 20 tuhatta euroa.

Yhteenvedo vuoden 2021 tilinpäätöksessä esitetyistä talouden tasapainottamisohjelman mukaisista säästöistä:

Yhteenvedo säästöistä	€
Lomaraha/säästövapaat	100 000
Opetuspalvelut	40 000
li-instituutti	145 000
Kiinteistö- ja ympäristötekniset p.	40 000
	325 000

Oulunkaaren kuntayhtymässä jatkuu talouden tasapainottamistyö yhtymähallituksen nimeämän talouden tasapainotustyöryhmän periaatteiden mukaisesti vuoden 2022 loppuun saakka.

Lainaa on nostettu tänä vuonna 10,0 milj. euroa, jolla on rahoitettu 4,0 miljoonalla eurolla päiväkotinvestointia. Päiväkoti valmistuu ensi vuoden vaihteessa.

2. Tulossa olevat ja päätetyt toimenpiteet

Päätetyt toimenpiteet

lin kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessa 7.12.2020 §:ssä 95 talousarvion vuodelle 2021. Talousarvion investointiosassa on varattu 3,6 milj.€ uuden 7-ryhmäisen päiväkodin rakentamiseen. Rakentaminen on aloitettu ja uusi päiväkotitoimi valmistuu vuodenvaihteessa 2022-2023.

Uusi päiväkotitoimi mahdollistaa pienten kalliiden yksiköiden lakkauttamisen. Suunnitelmissa on viiden kunnan oman yksikön vähentäminen ja lisäksi vuokratiloista luopuminen. Käyttötaloustaloukskustannuksiin vaikutus olisi 570.000 euroa. Lisäksi olisi mahdollista myydä Alarannan päiväkodin kiinteistö, jonka tasearvo on noin 250.000 euroa

Opetuspalveluissa vähennettiin talousarvion 2022 yhteydessä opetushenkilöstöä yhteensä yhdeksän henkilötyövuotta 1.8.2022 alkaen. Säästöjä vuodelle 2022 on arvioitu syntyvän noin 220 000 euroa.

Erityisen vaativan tason opetuksen järjestäminen toteutetaan lukuvuoden 2020-2021 aikana kunnan omana toimintana. Tähän saakka opetus on toteutettu ostopalveluna. Kuluja on syntynyt kuljetuksista ja ostopalveluista. Oppilaita on rasittanut päivittäin kuljettu koulumatka lähikuntiin (esimerkiksi Oulun erityis- ja sairaalakouluihin). Opetus ja varhaiskasvatuslautakunta 27.5.2021 § 59 ja Kunnanhallitus on 14.6.2021 § 174 on hyväksynyt esityksen erittäin vaativan tason opetuksen järjestämisen kunnan omana toimintana. Säästöä on arvioitu kertyvän 80.000 -90.000 euroa vuodessa ostopalveluiden ja kuljetuskustannusten vähennyksenä.

Koulukuljetuksissa on tehostamisen, suunnittelun, optimoinnin ja kuljetuksen myöntämiskriteereiden nostamisella lakisääteiselle tasolle vähennetty kustannuksia vuosina 2020 ja 2021. lissä on kouluverkon tiheydestä huolimatta pitkiä etäisyyksiä, pisimmillään koulumatka perusopetuksen oppilailta on noin 70 kilometriä. Koulukuljetuksen piirissä on kriteereiden nostamisenkin jälkeen vielä noin 450 oppilasta. Kaksivuotisen esiopetuskokeilun myötä jouduttiin elokuussa 2021 aloittamaan myös neljä- ja viisivuotiaiden esioppilaiden kuljettaminen. Näiden kuljetusten piirissä on 19 lasta.

Lisäksi on rakennettu riippusilta lijoen yli, tällä on arvioitu olevan vaikutusta Jakun koulun oppilaiden kuljetuskustannuksiin 40 000-50 000 euroa vuositasolla.

Olhavan koulu on lakkautettu 1.8.2022 alkaen. Hyväkuntoinen koulukiinteistö yritetään vuokrata tai myydä. Lakkauttamisella säästetään tukipalveluiden ja kiinteistöön kohdistuvien kulujen lisäksi kolmen opetuspalveluiden henkilöstöön kuuluvan palkkakustannukset (noin 140 000 euroa vuositasolla)

Kunnan pohjoisosassa laskevan oppilasmäärän johdosta mietitään erityisesti yläkouluopetuksen järjestämistä. Vaihtoehtona on järjestää opetus yhdessä naapurikunta Simon kanssa tai yhdistää kunnan kaksi yläkoulua. Haasteena on maantieteellinen etäisyys koulujen välillä – noin 40 kilometriä.

Sosiaali- ja terveystalvelujen menoja on karsittu siirtämällä terveysteskustoiminta pienempiin tiloihin ja palvelut on sopeutettu tarvetta vastaavaksi. Lisäksi kehitysvammaisten päivätoiminta on siirretty pienempiin tiloihin samaan kiinteistöön terveysteskustoiminnan kanssa.

Näillä toimilla on saatu kaksi epäkäytännöllisistä ja sisäilmaongelmaista kiinteistöä luopuminen ja kunnan vajaakäytössä olevien tilojen hyödyntäminen

Tulossa olevat toimenpiteet

Perusopetuksessa:

- Opetushenkilöstön vähentäminen 1.8.2022 alkaen, yhteensä yhdeksän henkilötyövuotta
- Kuivaniemen koulun ja Simon kunnan koulun yhteistyöstä on neuvoteltu, mutta päätöksiä ei ole vielä tehty
- ryhmien yhdistäminen ja henkilöstön vähentäminen
- koulunkäynninohjaajien vähentäminen
- hallinnon leikkaukset ja organisaation muutokset

Kunnan talouden tasapainotusohjelman mukaisten säästötoimenpiteiden hyväksyminen valtuustossa kaikille toimialoille FCG:n sopeutussuunnitelman mukaisesti suunnitelmakaudelle 2022-2024.

Kunnan strategia on päivitetty ja strategian päivityksen yhteydessä päätettiin hallinnon uudistuksesta. Päätetty hallinnonuudistuksen toteutus on aloitettu kuluvana vuonna. Taloudelliset vaikutukset näkyvät vasta ensi vuoden talousarviossa, mutta uudistuksen vaikutukseksi voidaan arvioida 100.000 euroa vuodessa.

Kunnanviraston ja Nätteporin rakennusten korvaaminen uudella rakennuksella on suunnitelmassa. Suunnittelu voidaan aloittaa ensi vuonna, jos valtuusto myöntää suunnitteluun määrärahan.

E. Muut huomiot ja lisätiedot:

Kunnan ikärakenne: Valtakunnallisesti tarkasteltuna kunnan ikärakenne on keski-ikäinen. Kunnassa on paljon lapsia, vähän ikääntyneitä. Iäkkäiden määrä tulee lähivuosina nousemaan. Kunta on maantieteellisesti laaja. Syrjäseutujen väestö on iäkkäämpää, joka tuo oman haasteen ajatellen palveluverkkoa ja palvelujen saavutettavuutta.

li 6.9.2022

Marjukka Manninen, kunnanjohtaja

Liitteet: